

NOVOPRONAĐENI ULOMCI PREDROMANIČKIH CIBORIJA I OLTARA S CRKVINE U GALOVCU KOD ZADRA

JANKO BELOŠEVIĆ
Filozofski fakultet u Zadru
Faculty of Philosophy in Zadar

UDK/UDC: 73.033:904](497.5 Galovac)
Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper

Primljeno: 1995-10-25
Received

Autor u radu obrađuje više predromaničkih kamenih ulomaka s Crkvine u Galovcu, koje je otkrio među neobjavljenom kamenom građom i ustanovio da pripadaju dijelovima objavljenih predromaničkih ciborija, a nekoliko ulomaka pripada oltaru koji se nalazio ispod šesterostraničnog ciborija. Ističe da se radi o arheološki vrijednim nalazima i smatra da im treba posvetiti dužnu znanstvenu pozornost.

Zaključno naglašava da se objavom predromaničkih ulomaka ciborija i oltara proširuju spoznaje i dopunjuje dosadašnja objava ciborija s Crkvine u Galovcu, a uz to se argumentirano potvrđuje postojanje oltara ispod šesterostraničnog ciborija. To je još jedan doprinos daljem proučavanju predromaničke umjetnosti na tlu Dalmatinske Hrvatske.

U 19. broju ovog časopisa, koji je izašao iz tiska u prosincu 1993., objelodanio sam brojne kamene ulomke (preko 150 komada) otkrivene višegodišnjim sustavnim istraživanjima na Crkvini u Galovcu, koji su pripadali dvama predromaničkim ciborijima: šesterostraničnom (oltarnom) i četverostraničnom (baptisterijalnom).¹ Na temelju pronađenih izvornih ulomaka urađene su gotovo egzaktna grafičke rekonstrukcije njihovih izgleda.² Nakon objave ovih ciborija nastavio sam s radom na obradi i objavi ostalih brojnih ulomaka ranokršćanske i predromaničke kamene plastike i skulpture s Crkvine u Galovcu.³ Obradujući tu građu otkrio sam još nekoliko ulomaka koji pripadaju dijelovima objavljenih predromaničkih ciborija, dok sam jedan ulomak stupa ciborija sasma

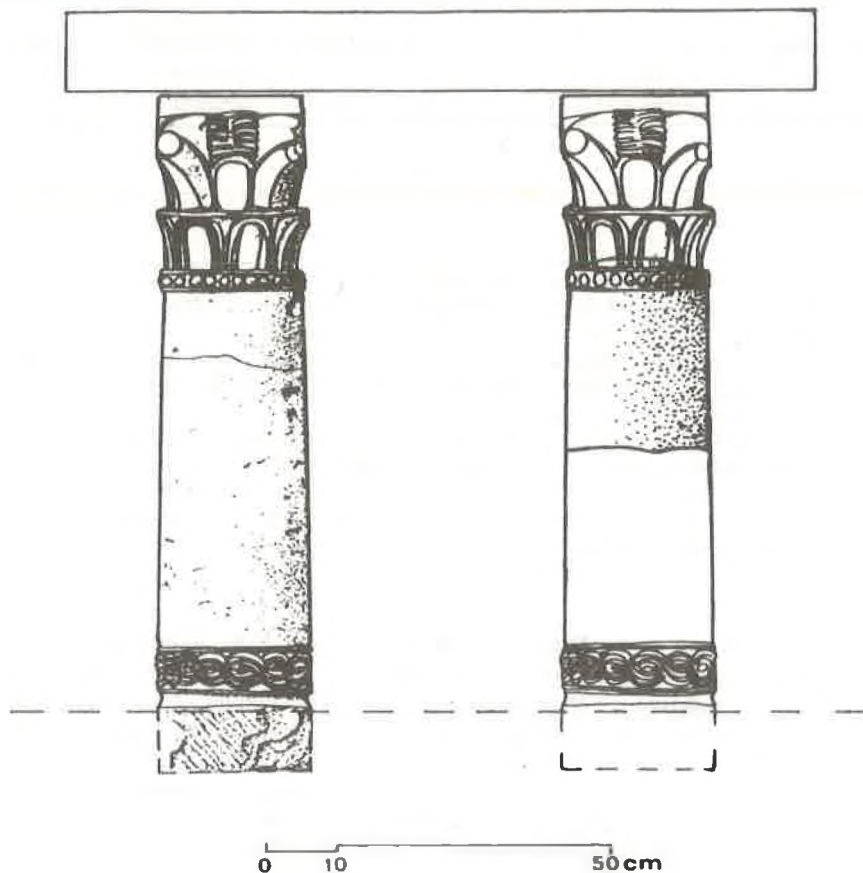
¹ J. BELOŠEVIĆ, 1993, 177-214, T. I-XL, Prilozi I-IV.

² Isto, Prilozi II. i IV.

³ ISTI, 1993(1994), 85-95, T. I-VI; ISTI, 1994, 121-143, T. I-XVII, Prilozi I-III.

slučajno otkrio u Galovcu, upotrijebljen u građevinske svrhe. Osim ulomaka što pripadaju ciborijima, među kamenom građom s Crkvine uspio sam identificirati i dijelove predromaničkog oltara (ulomak menze i dijelove stupića), koji je stajao ispod šesterostraničnog ciborija, kako sam to u ranijoj objavi pretpostavio,⁴ a sada ti nalazi moju pretpostavku i potvrđuju.

Kako se radi o vrijednim arheološkim nalazima koji proširuju spoznaje i dopunjuju dosadašnju objavu obih predromaničkih ciborija s Crkvine u Galovcu i potvrđuju postojanje oltara ispod šesterostraničnog ciborija, smatram da su to dovoljni razlozi da se tim nalazima, koji pripadaju tako rijetkom liturgijskom namještaju kao što su ciboriji i oltari, posveti u ovom radu dužna znanstvena pozornost.

Sl. 1. Galovac, Crkvina - rekonstrukcija predromaničkog oltara.

Fig. 1. Galovac, Crkvina - reconstruction of the pre-Romanesque altar.

⁴ ISTI, 1994, 214.

KATALOG*

I. Ulomci šesterostraničnog ciborija

1. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 69 cm, promjer 16-18 cm. Opis: ulomak središnjeg dijela stupa ciborija, ugrađen u obiteljsku kuću Mile Gulana u Galovcu. T. I.

2. Ulomak kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 17 cm, dužina 8 cm, debljina 9 cm. Opis: kutni ulomak kapitela ciborija s ukrasom dviju zavojnica, nazubljenim stupićem i stiliziranim palminim listom. T. II., 1.

3. Ulomak kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 10 cm, dužina 8 cm, debljina 18 cm. Opis: kutni ulomak kapitela ciborija ukrašen zavojnicom, nazubljenim stupićem i stiliziranim palminim listom. T. II., 2.

4. Ulomak kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 13,4 cm, dužina 7 cm, debljina 11 cm. Opis: ulomak kutnog dijela kapitela ciborija ukrašen zavojnicom. T. II., 3.

5. Ulomak kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 3,5 cm, dužina 9 cm, debljina 2,5 cm. Opis: ulomak kapitela ciborija s plastičnim ukrasom. T. II., 4.

6. Dva ulomka kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 12 cm, dužina 12,5 cm, debljina 5 cm. Opis: dva ulomka središnjeg dijela kapitela koja se po crti loma međusobno spajaju. Ukrašena su dvjema zavojnicama, nazubljenim stupićem i stiliziranim palminim listom. T. II., 5.

7. Ulomak kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 4 cm, dužina 6,5 cm, debljina 2,5 cm. Opis: sitan ulomak kapitela ciborija s ostatkom plastičnog ukrasa. T. II., 6.

8. Ulomak kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 4,5 cm, dužina 11 cm, debljina 9 cm. Opis: ulomak donjeg dijela kapitela ciborija s ostatkom profilirane baze i plastičnog biljnog ukrasa. T. II., 7.

9. Ulomak kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 8,5 cm, dužina 8,5 cm, debljina 8,5 cm. Opis: ulomak gornjeg dijela kapitela ciborija s ostatkom rupe za pričvršćivanje grede. T. II., 8.

10. Ulomak kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 8 cm, dužina 4,5 cm, debljina 1 cm. Opis: sitni ulomak kapitela ciborija ukrašen stiliziranim palminim listom. T. III., 1.

11. Ulomak kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 6 cm, dužina 5 cm, debljina 2 cm. Opis: sitni ulomak kapitela ciborija ukrašen stiliziranim palminim listom. T. III., 2.

12. Ulomak kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 8 cm, dužina 8 cm, debljina 8,5 cm. Opis: sitni ulomak kapitela ciborija ukrašen stiliziranim palminim listom. T. III., 3.

* U katalogskoj obradi ulomaka nisam navodio uobičajene podatke, kao što su inv. broj i podatke o smještaju građe, jer sva građa s Crkvine u Galovcu još nije stručno obrađena, niti konačno smještena. Sva arheološka građa s Crkvine nakon provedene inventarizacije u zasebnoj knjizi, stručne obrade i objave, koja je u tijeku, bit će s cjelokupnom dokumentacijom predana na trajno čuvanje Arheološkom muzeju u Zadru.

13. Ulomak kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 15,5 cm, dužina 9,5 cm, debljina 6 cm. Opis: kutni ulomak kapitela ciborija s ostatkom ukrasa stilizirane palmete T. III., 4.

14. Ulomak kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 16 cm, dužina 15 cm, debljina 5 cm. Opis: ulomak središnjeg dijela kapitela ciborija s ostatkom ukrasa stiliziranih palminih listova. T. III., 5.

15. Ulomak kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 2,5 cm, dužina 5,5 cm, debljina 1,5 cm. Opis: sitni ulomak kapitela ciborija ukrašen stiliziranim palminim listom. T. III., 6.

16. Ulomak kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 2 cm, dužina 4 cm, debljina 2 cm. Opis: sitni ulomak kapitela ciborija s ostatkom ukrasa palminog lista. T. III., 7.

17. Ulomak kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 3,5 cm, dužina 5 cm, debljina 3,5 cm. Opis: sitni ulomak kapitela ciborija ukrašen stiliziranim palminim listom. T. III., 8.

18. Ulomak kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 5 cm, dužina 6,5 cm, debljina 2 cm. Opis: sitni ulomak kapitela ciborija ukrašen stiliziranim palminim listom. T. III., 9.

19. Ulomak kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 5 cm, dužina 4 cm, debljina 1 cm. Opis: sitni ulomak kapitela ciborija ukrašen stiliziranim palminim listom. T. III., 10.

II. *Ulomci oltara (menze)*

1. Ulomak oltarne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: dužina 31 cm, širina 21,5 cm, debljina 9,5 cm. Opis: kutni ulomak oltarne ploče. T. IV., 1.

2. Ulomak oltarnog stupića. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 31 cm, promjer 14,5-16,5 cm. Opis: ulomak gornjeg dijela oltarnog stupića ukrašen "bisernim" nizom (unutar plitke profilacije). T. IV., 2.

3. Dva ulomka oltarnog stupića. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 10 cm, promjer 14,5-15 cm. Opis: dva ulomka gornjeg dijela oltarnog stupića, koji se po crti loma međusobno spajaju. Ukrašeni su "bisernim" nizom (unutar plitke profilacije). T. IV., 3.

4. Ulomak oltarnog stupića. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 9 cm, promjer 15,5 cm. Opis: ulomak donjeg dijela oltarnog stupića, sekundarno priklesan i s ostatkom baze. Iznad baze nalazi se ukras dvoprute pletenice (unutar plitke profilacije). T. IV., 4.

5. Oltarni stupić. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 77 cm, vel. baze 17 x 17 cm, promjer stupa 13-16,5 cm, vel. tjemena kapitela 17 x 17 cm. Opis: oltarni stupić sastavljen od dva dijela koja se po crti loma međusobno spajaju. Stupić i kapitel isklesani su iz jednog komada kamena. Baza stupića četvrtastog je oblika i grubo zaglađena. Poviše baze nalazi se ukras dvoprute pletenice (unutar plitke profilacije). Stupić završava kapitelom, a od tijela je odvojen "bisernim" nizom (unutar plitke profilacije). Iznad tog ukrasa nalazi se polje s nizom arkadica, a poviše njega je polje ukrašeno glatkim stiliziranim listovima palmete, koji na uglovima kapitela završavaju zatvorenim zavojnicama, a po sredini kapitela imaju

ukras nazubljenih stupića. Kapitel završava plitkim abakom, a na tjemenu ima znak, urezan u obliku grčkog slova alfa. T. V.

III. Ulomci četverostraničnog ciborija

1. Dva ulomka košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 23 cm, širina 16,5-18 cm, debljina 11,5 cm. Opis: dva ulomka desnog kraka pročelne stranice košare ciborija, koji se po crti loma međusobno spajaju (veći ulomak otkriven je u istraživanjima 1990., dok je manji pronađen u lapidariju Zavičajnog muzeja u Biogradu n/M, kamo je dospio posredstvom K. Perkovića, koji je na Crkvini u Galovcu vršio pokusna istraživanja 1936.). Ukrašeni su zatvorenim zavojnicama, obrubljenim profilacijama. T. VI., 1 i T. VII.

2. Crtež ulomka košare ciborija. Veličina: visina 24 cm, širina 16 cm, debljina 11 cm. Opis: ulomak desnog kraka arkade bočne stranice košare ciborija s ukrasom troprute pletenice obrubljene uskim profilacijama. Crtež ulomka arkade ciborija nalazi se u inventarskoj knjizi Muzeja starina u Kninu - Savske i Primorske banovine (koja se danas nalazi u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu), zaveden pod inv. brojem 297h, a izradio ga je S. Gunjača 04. 01. 1934. T. VI., 2.

3. Ulomak kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 7,5 cm, dužina 7,5 cm, debljina 3 cm. Opis: ulomak kapitela ciborija s ostatkom ukrasa zavojnice. T. VIII., 1.

4. Ulomak kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 8,5 cm, dužina 6,5 cm, debljina 2,5 cm. Opis: ulomak kapitela ciborija s ostatkom ukrasa zavojnice. T. VIII., 2.

5. Ulomak kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 6 cm, dužina 7 cm, debljina 3 cm. Opis: ulomak kapitela ciborija s ostatkom ukrasa stiliziranog palminog lista. T. VIII., 3.

6. Ulomak kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 6 cm, dužina 7 cm, debljina 4 cm. Opis: ulomak kapitela ciborija s ostatkom ukrasa stiliziranog palminog lista. T. VIII., 4.

7. Ulomak kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 6,5 cm, dužina 5 cm, debljina 3 cm. Opis: ulomak kapitela ciborija s ostatkom ukrasa stiliziranog palminog lista. T. VIII., 5.

8. Ulomak kapitela. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 6 cm, dužina 5,5 cm, debljina 3 cm. Opis: ulomak kapitela ciborija s ostatkom ukrasa stiliziranog palminog lista. T. VIII., 6.

* * *

Zahvaljujući susretljivosti mještana Galovca vraćena mi je pozornost na kameni stup koji je ugrađen na balaturi kuće Mile Gulana u Galovcu (T. I.). Taj je stup, po iskazu vlasnika, u kuću ugradio njegov otac prije I. svjetskog rata, a potječe s položaja Crkvina. Naime, uz taj podatak treba još istaći da su ruševne ostatke arhitekture na Crkvini u Galovcu mještani sela niz godina koristili kao kamenolom, za građevinske potrebe, uslijed čega je taj lokalitet bio stalno

uništavan.⁵ Kada sam došao na uviđaj u kuću M. Gulana, već na prvi pogled bio sam potpuno siguran da se radi o dijelu stupa predromaničkog ciborija. Pomnijim uviđom sa sigurnošću se moglo utvrditi da ulomak stupa pripada ciboriju, jer je po vrsti kamena, načinom obrade i debljinom identičan sa stupovima ciborija s Crkvine. Kako je stup sekundarno upotrijebljen i krajevi su mu ravno zasječeni, nije se moglo ustanoviti da li se taj dio stupa (dužine 69 cm) možda spaja s nekim od objavljenih dijelova stupova ciborija s Crkvine. Unatoč tome nema dvojbe da taj ulomak pripada jednom od stupova predromaničkih ciborija s Crkvine. Sva je vjerojatnost, premda za takvo mišljenje nemam čvrstih argumenata, da taj dio stupa pripada šesterostraničnom ciboriju, kako sam to grafički prikazao na Prilogu I.⁶

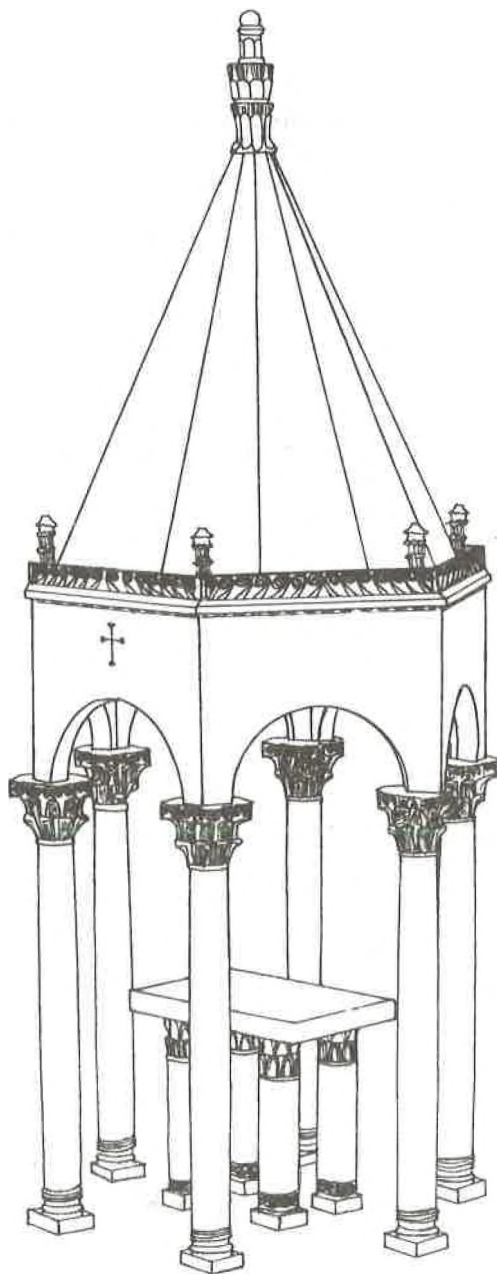
Šesterostraničnom ciboriju najvjerojatnije pripada i 18 sitnih ulomaka ukrasnih dijelova kapitela, reproduciranih na T. II. i III. Naime, radi se o sitnom iverju ukrasnih dijelova kapitela, nađenih u slojevima otkopa i u bunaru na Crkvini, ali se, nažalost, ne može odrediti kojem kapitelu pojedini ulomak pripada. Kako su ti ulomci načinom izrade i ukrasno-stilskim karakteristikama identični ukrasima na kapitelima šesterostraničnog ciborija, ne isključujem mogućnost da njima i pripadaju. Unatoč tome što te sitne ulomke kapitela ne mogu određenije protumačiti, oni ipak, zbog cjelovitosti prikaza predromaničke skulpture s Crkvine u Galovcu, zavređuju znanstvenu pozornost.

Vrlo rijetki, zanimljivi i vrijedni predromanički arheološki nalazi liturgijskoga kamenog namještaja dijelovi su oltara koji se nalazio, kako sam to u uvodnom dijelu rada spomenuo, ispod šesterostraničnog ciborija. Od oltara sačuvan je ulomak ploče - menze (T. IV., 1.), jedan cijeli (T. V.) i dva fragmentarno sačuvana stupića (T. IV., 2., 3.), te još jedan ulomak donjeg dijela stupića s neznatno sačuvanim ostatkom baze i ukrasom pletenice (T. IV., 4.). Za taj se ulomak ne može sa sigurnošću utvrditi je li dio četvrtog stupića ili pripada jednom od dva fragmentarno sačuvana. Dok je oltarna menza bila obična kamena ploča bez profilacije i ukrasa, te relativno skromnih dimenzija (uvjetovanih veličinom ciborija), dotle su stupići bili bogato ukrašeni, identičnim ukrasnim motivima. Monolitni stupići dužine oko 80 cm, imali su, sudeći po jednom u cijelosti sačuvanom, bogato ukrašene kapitele, sa stiliziranim vegetabilnim ukrasnim motivima i "bisernim" nizom, kojim je bio odvojen kapitel od stabla stupa. Osim spomenutih ukrasa, na stablu stupa (poviše baze) nalazio se motiv dvoprute pletenice (T. V.). S ukrasno-stilskog motrišta stupići su teško kronološki opredjeljivi, jer bližih analogija za njih nisam našao među dostupnom mi predromaničkom spomeničkom građom. Najbliža analogija za stupiće s Crkvine je stupić iz Biograda n/M, koji je također najvjerojatnije bio nosivi stupić oltarne menze, premda B. Juraga, koja ga je objavila, to ne navodi, a datira ga u 11. st.⁷

⁵ O devastaciji položaja Crkvinu u Galovcu usp. J. BELOŠEVIĆ, 1989, 72 i d., posebno bilj. 2 i 19, te bilj. 11 u ovom radu.

⁶ Uz reproduciranu grafičku dokumentaciju vraćam pozornost i na maketu šesterostraničnog ciborija koju je, na temelju tehničke dokumentacije i izvornih ulomaka, izradio preparator Arheološkog muzeja u Zadru Franc Šunić, u razmjeru oko 1:8 (T. IX.-X.). Maketa pruža vjernu sliku izgleda ciborija i poliče na razmišljanje da se napravi njegova rekonstrukcija u izvornoj veličini, na što sam već upozorio u prvotnoj objavi tog ciborija (vidi J. BELOŠEVIĆ, 1993, 214).

⁷ B. JURAGA, 1980, 461, T. XII, 50.

Sl. 2. Galovac, Crkvina - perspektivni pogled na šestorostranični (oltarni) ciborij.
Fig. 2. Galovac, Crkvina - perspective view on the six-sided (altar) ciborium.

Stupić je veličinom i načinom ukrašavanja srodan oltarnim stupićima s Crkvine, ali ukrasnim motivom ipak je različit. Vjerojatno bi se mogao navesti još koji srodan primjerak, no smatram to sada nepotrebnim. Dakle, oltar koji je nedvojbeno stajao ispod šesterostraničnog ciborija i s njim činio funkcionalnu cjelinu liturgijskoga kamenog namještaja datiram u 9. st., tj. u vrijeme kojem pripadaju i ciboriji. Na kraju sažeto iznijetih podataka o oltarnim ulomcima mogu kazati da su ti relativno skromni i fragmentarni ulomci, premda nisu pružili mogućnosti za određenije i egzaktnije tumačenje, ipak omogućili da oltar, taj rijedak nalaz predromaničkoga kamenog crkvenog namještaja na tlu Dalmatinske Hrvatske,⁸ upoznamo u njegovu gotovo izvornom obliku (sl. 1.).

Od četverostraničnog ciborija otkrio sam također nekoliko ulomaka kojima se dopunjuje njegov izvorni izgled. U lapidariju Zavičajnog muzeja u Biogradu n/M sasna sam slučajno pronašao sitan kameni ulomak koji pripada završetku desnog kraka pročelne stranice četverostraničnog ciborija (T. VI., 1a i T. VII.). Taj se ulomak po crti loma spaja s dijelom desnog kraka pročelne stranice košare ciborija, ukrašenog zatvorenim zavojnicama (T. VI., 1.), koji sam otkrio na Crkvini u Galovcu u četvrtoj kampanji istraživanja (1990.).⁹ Zahvaljujući sretnom nalazu netom spomenutog kamenog ulomka ustanovio sam da rekonstrukcija s djelomice sačuvanim izvornim dijelovima, kako ju je objelodanila B. Juraga,¹⁰ predstavlja pročelnu stranicu košare četverostraničnog ciborija iz Crkvine u Galovcu,¹¹ a nalaz ulomka u lapidariju Zavičajnog muzeja u Biogradu n/M (T. VI., 1a) još jednom to argumentirano potvrđuje.

Drugo zanimljivo otkriće je crtež kamenog ulomka arkade u inventarskoj knjizi Muzeja starina u Kninu - Savske i Primorske banovine (koja se danas nalazi u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu), zaveden pod inv. brojem 297h (T. VI., 2.). Taj ulomak ukrašen je troputom pletenicom, a pripada bočnoj stranici košare četverostraničnog ciborija. Prema podacima navedenim u spomenutoj inventarskoj knjizi, ovaj ulomak, s još desetak drugih arheoloških nalaza, potječe s Crkvine u Galovcu. Ti su arheološki nalazi bili u vlasništvu Ivana Burčula pok. Blaje iz Galovca, a posredstvom Sreske sudske ispostave u Zemuniku dospjeli su god. 1934. u Muzej starina u Kninu - Savske i Primorske banovine.¹² Nažalost, nisam imao sreće taj ulomak ciborija pronaći u lapidariju Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu, pa donosim samo njegov crtež, prema inventarskoj knjizi, koji je korektno uradio S. Gunjača 1934., u to vrijeme

⁸ J. BELOŠEVIĆ, 1993, 177. i d.

⁹ ISTI, 1992, 79 i d., T. VI.

¹⁰ B. JURAGA, 1980, 468, T. XIX.

¹¹ J. BELOŠEVIĆ, 1993, 209, T. XXXIII.

¹² Na inventarsku knjigu Muzeja starina u Kninu - Savske i Primorske banovine, u kojoj su zavedeni nalazi s Crkvine u Galovcu, a nalazi se u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu, izravnom sljedniku navedene muzejske ustanove u Kninu, upozorio me je kolega Mate Zekan. Susretljivošću gosp. Zekana dostavljeni su mi i preslici arhivskih podataka Muzeja starina u Kninu koji se odnose na arheološke nalaze s Crkvine. Na temelju tih podataka razvidno je da je lokalitet Crkvine u Galovcu bio stalno uništavan od mjesnog stanovništva. Za navedene podatke još jednom i ovom prigodom kolegi Zekanu izražavam kolegijalnu zahvalnost.

Sl. 3. Galovac, Crkvina - perspektivni pogled na četverostranični (baptisterijalni) ciborij.

Fig. 3. Galovac, Crkvina - perspective view on the four-sided (baptisterial) ciborium.

kustos Muzeja starina u Kninu - Savske i Primorske banovine.¹³ Crtež ulomka ima izvornu vrijednost i potvrđuje nam da je lijeva bočna stranica košare četverostraničnog ciborija iz Galovca bila rubno ukrašena tročlanom pletenicom, identičnom pletenici na desnoj bočnoj strani košare, koju smo uspjeli upoznati na temelju izvornih ulomaka (usp. Prilog II.). Međutim, središnji ukrasni motiv lijeve bočne stranice ciborija ostaje nepoznat, ali je sva vjerojatnost da je bio srodan pretpostavljenom motivu na desnoj bočnoj stranici košare ciborija, koji sam pokušao grafički rekonstruirati na Prilogu II.

Četverostraničnom ciboriju najvjerojatnije pripada i 6 sitnih ukrasnih ulomaka kapitela, nađenih u slojevima otkopa i u bunaru na Crkvini u Galovcu (T. VIII.). Naime, ti su ulomci načinom obrade i ukrasnim motivima vrlo srodni ukrasima na fragmentarno sačuvanim i objavljenim kapitelima četverostraničnog ciborija.¹⁴ Nažalost, nemoguće je utvrditi kojim su kapitelima pojedini ulomci pripadali, ali unatoč tome smatram korisnim da se ti ulomci objelodane.

Zaključno još jednom želim istaknuti da se objavom predromaničkih ulomaka ciborija i oltara u ovom radu proširuju spoznaje i dopunjuje dosadašnja objava dvaju predromaničkih ciborija s Crkvine u Galovcu, a uz to potvrđuje se i postojanje oltara ispod šesterostraničnog ciborija. To je dakle još jedan doprinos daljnjem osvjetljavanju rijetkog predromaničkoga kamenog crkvenog namještaja u koje spadaju ciboriji i oltar, pa sam zbog toga tim nalazima posvetio dužnu znanstvenu pozornost.

LITERATURA

- BELOŠEVIĆ, J., 1989. - Janko Belošević, Prethodni izvještaj o rezultatima istraživanja lokaliteta "Crkvina" u selu Galovcu kod Zadra, *RFFZd*, 28(15), 71-81, T. I-XXXVI, Prilog I.
- BELOŠEVIĆ, J., 1992. - Janko Belošević, O rezultatima istraživanja lokaliteta "Crkvina" u selu Galovcu kod Zadra u 1990. godini, *RFFZd*, 30(17), 79-91, T. I-XXXIII, Prilozi I.-II.
- BELOŠEVIĆ, J., 1993. - Janko Belošević, Ishodi pete, završne kampanje istraživanja lokaliteta Crkvina u selu Galovcu kod Zadra, *RFFZd*, 31(18), 121-142, T. I-L, Prilog I.
- BELOŠEVIĆ, J., 1993a. - Janko Belošević, Dva predromanička ciborija iz Crkvine u Galovcu kod Zadra, *RFFZd*, 32(19), 177-214, T. I-XLII, Prilozi I.-IV.
- BELOŠEVIĆ, J., 1994. - Janko Belošević, Ograda svetišta ranokršćanske Crkve sv. Bartolomeja sa Crkvine u Galovcu kod Zadra, *RFFZd*, 33(20), 121-143, T. I-XVII, Prilozi I.-III.
- BELOŠEVIĆ, J., 1993(1994). - Janko Belošević, Prozorske rešetke ranokršćanske Crkve sv. Bartolomeja na Crkvini u Galovcu kod Zadra, *Diadora*, 15, 85-102.
- JURAGA, B., 1980. - Branka Juraga, Srednjovjekovni kameni spomenici na području Biograda, *Diadora*, 9, 445-469, T. I-XX.

¹³ Crtež iz inventarske knjige, koji donosimo u ovom radu, doradio je mr. Željko Miletić.

¹⁴ Usp. J. BELOŠEVIĆ, 1993, 191, T. XXXI, 1-3 i Prilog III.

Janko Belošević: RECENTLY DISCOVERED FRAGMENTS OF CIBORIUMS AND
ALTAR FROM CRKVINA IN GALOVAC NEAR ZADAR

S u m m a r y

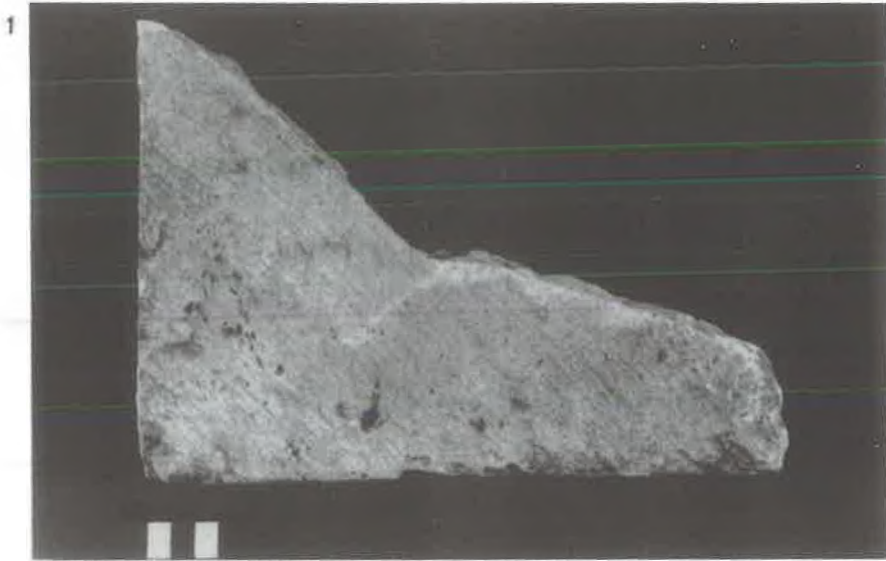
In this paper the author analyses several pre-Romanesque stone fragments from Crkvina in Galovac. The author has discovered them among still unpublished stone material. He established that some of them belonged to parts of already published pre-Romanesque ciboriums and the others to an altar that was placed beneath six-sided ciborium. The author points out the archaeological value of these fragments for which he holds that they deserve proper scientific attention.

Concluding the paper, the author points out that publication of fragments of pre-Romanesque ciboriums and altar expands the scientific comprehension. Further more this paper replenishes previous publication of ciboriums from Crkvina in Galovac. What is more, this paper argumentally affirms the existence of an altar beneath the six-sided ciborium, contributing to the further study of pre-Romanesque art on the ground of Dalmatian Croatia.

T. I. Galovac, Crkvina - dio stupa predromaničkog šesterostraničnog ciborija, ugrađen na ulaznim stepenicama kuće Mile Gulana u Galovcu.

Pl. I. Galovac, Crkvina - a part of a column pertaining to the pre-Romanesque six-sided ciborium, built up in the entrance stairs of Mile Gulan's house in Galovac.

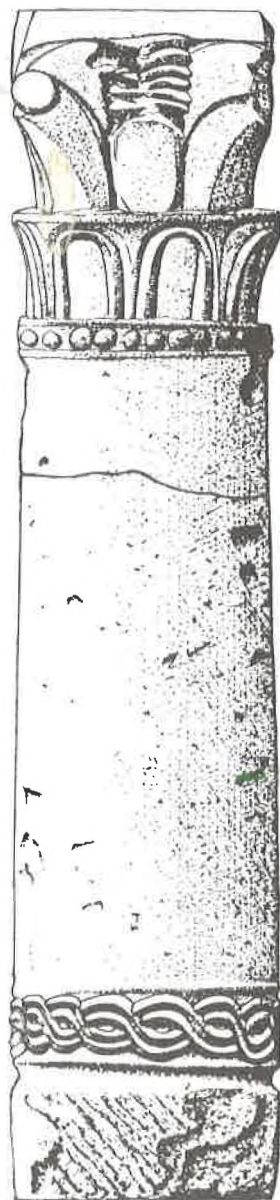
T. IV. Galovac, Crkvina - ulomci oltarne ploče (1) i stupića (2-4).

Pl. IV. Galovac, Crkvina - fragments of the altar slab (1) and its small columns (2-4).

1

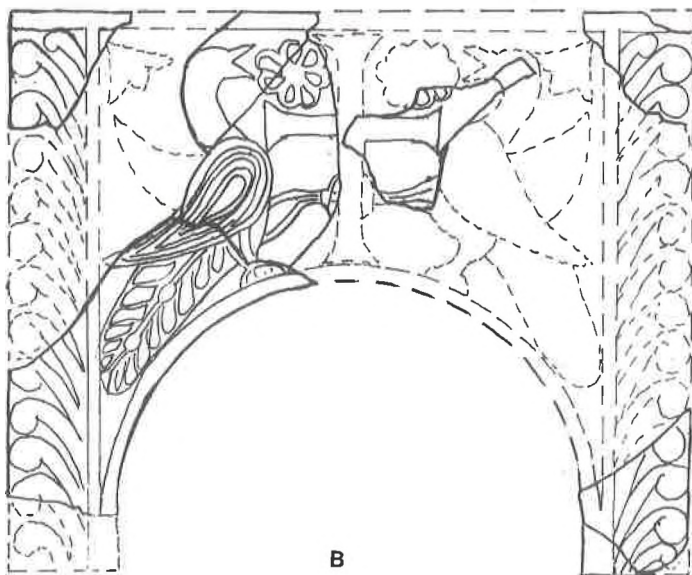
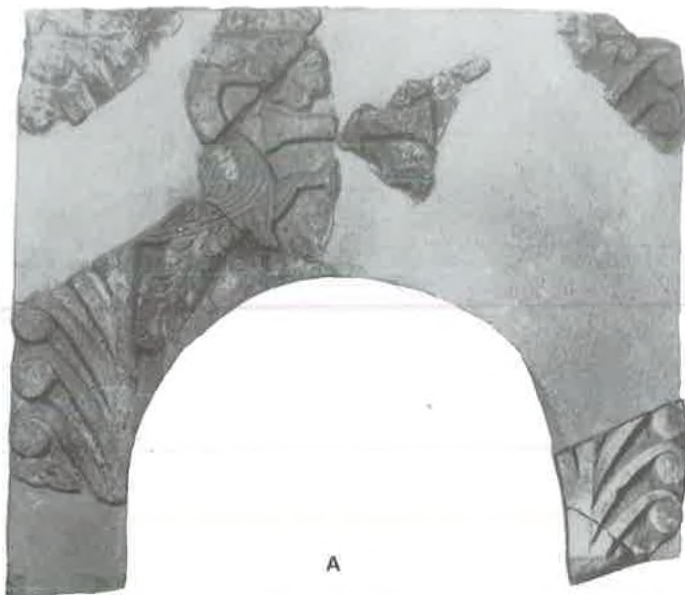

1a

T. V. Galovac, Crkvina - oltarni stupić.

Pl. V. Galovac, Crkvina - the small column of the altar.

T. VIII. Galovac, Crkvina - pokušaj rekonstrukcije pročelne stranice četverostraničnog ciborija.

Pl. VIII. Galovac, Crkvina - an attempt of reconstruction of the front side of four-sided ciborium.

T. IX. Galovac, Crkvina - maketa šesterostraničnog ciborija.

Pl. IX. Galovac, Crkvina - six-sided ciborium scale model.

T. X. Galovac, Crkvina - maketa šesterostraničnog ciborija (detalj).

Pl. X. Galovac, Crkvina - six-sided ciborium scale model (detail).